

L'home que ens ha ensenyat a pensar

Amb *El retorn de Voltaire* Martí Domínguez va guanyar el premi Josep Pla 2007. En aquesta novel·la es narren els dos darrers mesos de vida de Voltaire a París. “El moment on millor es percep la persecució del lliurepensador i la soledat de l'escriptor.” (Text: Quim Pérez)

El *retorn de Voltaire* (Destino, 2007) tanca una trilogia iniciada amb *Les confidències del comte de Buffon* (Tres i Quatre, 1997), i continuada amb *El secret de Goethe* (Edicions 62, 1999). Com els tres colors de la bandera francesa, cada llibre aborda una qüestió molt relacionada amb la Il·lustració i el segle XVIII, època en què estan ambientades. El primer reivindica la unió entre ciència i literatura i el cultiu de la curiositat. El segon aborda la pugna entre la raó i l'amor. I el tercer defensa la llibertat de la raó per oposar-se i criticar tota opressió (religiosa, política, etc.); dit d'una altra manera, el difícil ajustament entre el poder amb la raó crítica. En aquest sentit, es pot parlar de novel·les d'idees més que de novel·les històriques pròpiament dites.

La novel·la s'inicia el 10 de febrer del 1778 amb el retorn de Voltaire a París, després d'uns trenta anys d'exili a Ferney, al peu dels Alps, a l'avançada edat de vuitanta-quatre anys. El detonant és assistir a l'estrena parisenca de la seva última obra teatral *Irene* tot i que el veto que Lluís XV va promulgar encara és vigent amb Lluís XVI. Quan Voltaire, acompanyat del secretari Jean-Louis Wagnière, entra a la seva ciutat natal, el poble el vitoreja com un triomfador i li agraeix la seva lluita a favor de la llibertat, la justícia davant del poder opressor i la tolerància. Voltaire recull, així, la glòria que fins ara el poder li havia furat. A més, *Irene* és un èxit de grans proporcions, més que per la qualitat de la peça per l'oportunitat que

significa de tributar-li un reconeixement. Un cop instal·lat a París i tastats els primers fruits d'aquest reconeixement tardà, l'Església i els ministres comencen a rebutjar la seva presència al mateix ritme que perd la salut. Voltaire mira d'obtenir el perdó de l'Església per poder ser sepultat en terra cristiana amb força dificultats ja que el confessor, l'abat Gaultier, vol una rendició en tota regla a la qual François Marie Arouet, conegut pel sobrenom de *Voltaire*, es resisteix. Els seus últims dies passen entre visites molt diverses: el filòsof Denis Diderot, el secretari de l'Acadèmia D'Alembert, l'ambaixador americà Benjamin Franklin, l'escultor Jean-Antoine Houdon, i la marquesa Du Deffand. Com que ja veu la fi a tocar, també revisa els moments més destacats de la seva existència.

La por a la mort i l'intent de guanyar la posteritat amb el darrer alè de vida que li queda pauten aquesta última etapa de la seva vida en què la malaltia es va ensenyorint del seu cos; fins i tot no perd l'esperança que la cort el cridi després del seu èxit als escenaris. Una lectura possible d'*El retorn de Voltaire* és que Voltaire traïx d'alguna manera tota la seva trajectòria anterior a causa d'un ego molt pujat. Domínguez no combrega pas amb aquesta lectura derrotista, ni veu cap fracàs en aquest Voltaire d'edat avançada. “Va estar a punt de posar en perill la seua credibilitat de filòsof, però va resistir. Per tant, Voltaire va ser valent i coherent fins al final. La prova és que no se sap

on reposen els seus ossos.” Encara avui dia, a França tot el que envolta la mort de Voltaire entra dins l'àmbit del secretisme. Encara més, Domínguez el disculpa completament. “No crec que se li pugui retraure res. Va intentar tindre una mort digna i que no passara tot el que va passar. Per posar un exemple més cridaner: Galileu es va humiliar molt més que ell.” Vanitós Voltaire? “No. Tots els escriptors ho són. I no cal parlar dels artistes. Potser se li podria retraure alguns actes contradictoris i un cert cinisme; per exemple, la seua amistat amb Frederic II i la seua actitud cortesana.”

Martí Domínguez (Madrid, 1966) demostra en tota la trilogia un coneixement profund i apassionat dels fets històrics que narra. El títol és una invitació oberta a una reactualització del volterianisme. El professor de Periodisme i Doctor en Biologia, a més d'articulista a *El Temps* i divulgador de temes científics al suplement *Cultura/s* de *La Vanguardia* amb la columna “Con ciència”, ho argumenta així: “Crec que cal reactivar el volterianisme entre els intel·lectuals. Cal acostar el pensament com ho feia Voltaire: amb contes, amb assaigs, amb pamflets. El nostre món intel·lectual és massa erudit, massa tancat en la seua investigació, i poc en contacte amb la realitat social”. Aquesta novel·la podria ser un bon inici de neovolterianisme que es pot perllongar amb les dues parts anteriors de la trilogia i, naturalment, amb les obres de Voltaire.